מערך פעילות

אחריות והצבת גבולות

משך: שעה וחצי
קהל יעד: ש״שנים
עזרים: שאלון אישי (נספח), עטים, כרטיסיות היגדים, טוש לסימון הרצפה, לוח מחיק
באדיבות: כפר הנוער כוכבי המדבר

המערך מנוסח בלשון זכר מטעמי נוחות בלבד, אך מיועד לכל המגדרים

רציונל

במהלך שנת השירות הש״שנים, כדמויות סמכות במסגרת, פוגשים סיטואציות הדורשות מהם לקיחת אחריות והצבת גבולות (מול החניכים, בתוך הקומונה וכו׳). במפגש זה נעסוק בנושאים אלו על מנת להעמיק בהבנת המושגים הנ״ל ולבחון כיצד הם עשויים לפגוש אותם בחיי היום־יום.

מטרות

- עיסוק במושג "אחריות" ומשמעותו.
- התנסות בסיטואציות בהקשר של לקיחת אחריות והצבת גבולות מתוך חיי היום־יום במסגרת שנת השירות.
- יצירת שיח פתוח אודות הנושא.

מהלך

1 פתיחה

נאמר שבמפגש היום נעסוק בנושא האחריות והצבת הגבולות במסגרת שנת השירות.

משחק פתיחה קצר – "מה נשמע?": משמיעים מוזיקת רקע, והמשתתפים מסתובבים בחדר. כאשר המוזיקה נעצרת, כולם נעצרים, כך שכל משתתף עומד מול חברו, והמנחה שואל שאלה עליה הם צריכים לדון.

שאלות אפשריות

- מה שלומך היום?
- תספר בדיחה...
- משהו טוב שקרה השבוע...
- משהו שאתה מחכה לו...
- משהו שאתה רוצה להגיד למי שמולך...

הערה למנחה: מומלץ להתאים את השאלות לאופי הקומונה.

2 מהי אחריות?

נבקש מהמשתתפים להגדיר את המושג "אחריות". במקביל, נרשום את הגדרתם על גבי לוח מחיק. לאחר מכן נגדיר למשתתפים את המושג ונבחן את הדומה והשונה בין שתי ההגדרות.

"אחריות היא ערך מוסרי, שמשמעותו היא שהאדם, בהיותו בוגר, נושא בתוצאות של מעשיו ופעולותיו שלו כלפי עצמו וכלפי חברתו וסביבתו, אם הוא בחר בהם מרצונו החופשי. כמו כן, אחריות טמונה בכל תפקיד שאדם לוקח על עצמו, ונותן דין וחשבון על פעולותיו במסגרתו."

אחריות כרוכה ביכולות הבאות

- היכולת והחירות לבחור בין אפשרויות.
- יכולת לצפות תוצאות אפשריות של הבחירות. אם אין קשר בין פעולותינו לתוצאות מסוימות, לא נוכל לקבל אחריות עליהן.
- יכולת למנוע תוצאות אפשריות שאינן רצויות. אם אין באפשרותנו למנוע את התוצאות – איננו אחראים לתוצאה.
- יכולת לחשוב באופן ביקורתי כתנאי הכרחי לבחירה אמיתית בין אפשרויות – זו משמעותה של בגרות.
- יכולת להכיר בכללים ובנורמות המתלווים לכל תפקיד ומעשה של אדם בוגר.

3 היגדי אחריות

מחלקים לכל משתתף דף שאלון אישי עם היגדים בנושא אחריות (נספח). נבקש מכל משתתף לרשום ליד כל היגד האם הוא באחריותו המלאה, באחריותו באופן חלקי, או כלל לא באחריותו.

הערה למנחה: מומלץ להתאים את ההיגדים לקומונה ולמסגרת הספציפית.

לאחר שסיימו, נחזור למליאה ונחלק לכל הקומונה את ההיגדים בכרטיסיות (אותם היגדים שמופיעים בשאלון האישי). נסמן על הרצפה את הקטגוריות השונות (באחריותי המלאה / באחריותי באופן חלקי / כלל לא באחריותי) ונבקש מהם, כקומונה, לסדר יחד את הכרטיסיות (נגביל את המשימה בזמן).

דיון

- האם הספקתם לסדר את כל ההיגדים?
- האם היה קשה להגיע להסכמה כקבוצה?
- אילו היגדים היו מוסכמים על כל המשתתפים? אילו היגדים היו מעוררי מחלוקת? מדוע?
- האם נתקלתם בסיטואציות המתוארות במהלך שנת השירות? האם גם אז תפסתם אותן באותה הצורה?
- מה זה אומר שהאחריות היא "שלי"? האם אני צריך לנקוט פעולה, או שגם העברת הטיפול במקרה לבעל סמכות / איש מקצוע מהווה גילוי אחריות מצידי?

שאלות נוספות לדיון (לבחירת המנחה)

- האם יש דבר כזה "אחריות קולקטיבית"?
- באילו תחומים בחיים שלכם אתם לוקחים אחריות? באילו אתם מתקשים לקחת אותה?
- באילו תחומים הייתם רוצים לקחת יותר אחריות?

4 סימולציות הצבת גבולות

הערה למנחה: לפני המפגש נחשוב על 3 סיטואציות מתוך שגרת העבודה במסגרת או החיים כקומונה, הדורשות הצבת גבולות.

דוגמה: אחד הש"שנים מבקש לצאת הביתה מסופ"ש שהקומונה ארגנה מחוץ למסגרת. המנחה משחק את הש"ש (באופן מוקצן), וכל שאר המשתתפים "מגלמים" את עצמם.

דיון

- האם התנהגותו של הש"ש לגיטימית בעיניכם?
- אילו תחושות זה יוצר בקבוצה?
- מה המקום של הקבוצה בסיטואציות כאלו?
- איך נראית קבוצה בלי גבולות?
- אילו גבולות לגיטימי שקבוצה תציב ליחיד בה?

5 סיכום

נקיים סבב בו כל משתתף מספר על תובנה או שאלה שהוא יוצא איתה מהמפגש היום.

מערכי פעילות נוספים ניתן למצוא במרכז ההדרכה של מחלקת שנת שירות

נספח

שאלון אישי

סמנ/י ליד כל היגד האם הוא באחריות המלאה שלך / באחריות החלקית שלך / כלל אינו באחריותך:

היגד	באחריותי המלאה	באחריותי באופן חלקי	כלל לא באחריותי
יצאתי הביתה לאחר שקיבלתי אישור מהצוות, לא הגיע מחליף, ואחרי שיצאתי גיליתי שהיו בעיות בעבודה.			
ראיתי חבר קומונה פוגע בחבר/ת קומונה אחר/ת.			
הכינו ארוחה בקומונה ומישהו אחד לא אכל כי לא היה אוכל שמתאים לו.			
מישהו מהקומונה לא מצליח להתעורר בבוקר לעבודה.			
מישהו מהקומונה מעשן סמים בסופ״ש בבית.			
אחד מחברי הקומונה נמצא בתקופה רעה כבר חודש ואף אחד לא שואל לשלומו.			
חלק מחברי הקומונה בוחרים לצאת למסיבה ולחזור מאוחר באמצע שבוע.			
אחד מהחניכים משתף שהוא חווה קשיים בבית או בחיים.			
ביום שאמורה להיות פעילות שהקומונה מארגנת, כלום לא עומד והפעילות מתחילה עוד שעתיים (אתם לא אחראים באופן ישיר על הפעילות).			
ביקשתי משהו מהמלווה שלי והוא אמר לי שיחזור אליי, ולא חזר.			
אני עובר תקופה רעה ולא שיתפתי אף אחד.			